UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

17 päivänä helmikuuta 2011 *

Asiassa C-283/09,

jossa on kyse EY 234 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia (Puola) on esittänyt 17.7.2009 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 23.7.2009, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Artur Weryński

vastaan

Mediatel 4B spółka z o.o.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit J.-J. Kasel, A. Borg Barthet, M. Ilešič ja M. Berger (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.7.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Puolan hallitus, asiamiehinään M. Dowgielewicz, M. Arciszewski ja A. Siwek,

– Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

– Saksan hallitus, asiamiehenään J. Möller,

– Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan, avustajanaan barrister M. Noonan,

– Suomen hallitus, asiamiehenään A. Guimaraes-Purokoski,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchaud-Joët ja K. Herrmann,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.9.2010 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28.5.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 (EYVL L 174, s. 1) tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat Artur Weryński ja hänen entinen työnantajansa Mediatel 4B spółka z o.o., ja sillä pyritään selvittämään, voiko irlantilainen todistajan kuulemista koskevan pyynnön vastaanottanut tuomioistuin asettaa todistajan kuulemisen edellytykseksi sen, että pyynnön esittänyt tuomioistuin maksaa todistajalle myönnetyn palkkion.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 1206/2001

3 Asetuksella N:o 1206/2001 pyritään toteuttamaan tuomioistuinten välisessä yhteistyössä siviilioikeudellisissa asioissa toimenpiteitä, joita sovelletaan kaikissa jäsenvaltioissa Tanskan kuningaskuntaa lukuun ottamatta, kuten kyseisen asetuksen 1 artiklan 3 kohdassa todetaan. Asetuksella korvataan näiltä osin sen kuudennessa perustelukappaleessa mainittu todisteiden vastaanottamista ulkomailla siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa koskeva 18.3.1970 tehty Haagin yleissopimus (jäljempänä Haagin yleissopimus).

4 Asetuksen N:o 1206/2001 21 perustelukappaleen mukaan Irlanti on ilmoittanut haluavansa osallistua tämän asetuksen antamiseen ja soveltamiseen Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen ja Euroopan yhteisön perustamissopimukseen liitetyn Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin asemasta rajavalvonta-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan osalta samoin kuin yksityisoikeuden alalla tehtävän oikeudellisen yhteistyön ja poliisiyhteistyön osalta tehdyn pöytäkirjan 3 artiklan mukaisesti.

5 Asetuksen N:o 1206/2001 johdanto-osan 2, 7, 8, 10, 11 ja 16 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(2) Sisämarkkinoiden moitteeton toiminta edellyttää todisteiden vastaanottamista koskevan tuomioistuinten välisen yhteistyön parantamista sekä erityisesti sen yksinkertaistamista ja nopeuttamista.

– –

(7) Koska ratkaisu jäsenvaltion tuomioistuimessa vireillä olevassa siviili- tai kauppaoikeudellisessa oikeuskäsittelyssä edellyttää välttämättä usein toisessa jäsenvaltiossa tapahtuvaa todisteiden vastaanottamista, yhteisön toiminta ei voi rajoittua oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen tiedoksiannosta jäsenvaltioissa siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa 29 päivänä toukokuuta 2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1348/2000 [(EYVL L 160, s. 37)] soveltamisalaan kuuluvaan oikeudenkäynti- ja muiden asiakirjojen toimittamiseen siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa. Näin ollen on tarpeen jatkaa jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisen yhteistyön parantamista todisteiden vastaanottamisen alalla.

(8) Tuomioistuinkäsittelyjen tehokkuus siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa edellyttää, että todisteiden vastaanottamista koskevien pyyntöjen toimittaminen ja täyttäminen tapahtuu jäsenvaltioiden tuomioistuinten välillä suoraan ja nopeimmin mahdollisin keinoin.

– –

(10) Todisteiden vastaanottamista koskeva pyyntö olisi täytettävä pikaisesti. Jos pyyntöä ei voida täyttää 90 päivän kuluessa pyynnön saapumisesta pyynnön vastaanottaneelle tuomioistuimelle, tämän olisi ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle tuomioistuimelle ja mainittava ne syyt, jotka estävät pyynnön pikaisen täyttämisen.

(11) Tämän asetuksen tehokkuuden varmistamiseksi olisi mahdollisuus kieltäytyä pyydettyjen todisteiden vastaanottamisesta rajoitettava tarkasti rajattuihin poikkeustapauksiin.

– –

(16) Pyynnön täyttäminen 10 artiklan mukaisesti ei saisi johtaa vaatimukseen minkäänlaisesta maksujen tai kulujen korvaamisesta. Jos pyynnön vastaanottanut tuomioistuin kuitenkin vaatii korvausta, ei tämän tuomioistuimen olisi lopullisesti suoritettava asiantuntijoille ja tulkeille maksettuja palkkioita eikä 10 artiklan 3 ja 4 kohdan soveltamisesta aiheutuneita kuluja. Tällöin on pyynnön esittäneen tuomioistuimen toteutettava tarpeelliset toimenpiteet huolehtiakseen siitä, että nämä palkkiot ja kulut korvataan viipymättä. Jos pyyntö koskee asiantuntijalausuntoa, pyynnön vastaanottanut tuomioistuin voi ennen pyynnön täyttämistä pyytää pyynnön esittäneeltä tuomioistuimelta riittävän vakuuden asettamista tai ennakkomaksun suorittamista vaadittavia kuluja varten."

6 Asetuksen N:o 1206/2001 10 artikla sisältää pyynnön täyttämistä koskevat yleiset säännökset, ja siinä säädetään seuraavaa:

"1. Pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen on täytettävä pyyntö viipymättä ja viimeistään 90 päivän kuluessa pyynnön saapumisesta.

2. Pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen on täytettävä pyyntö oman jäsenvaltionsa lainsäädäntöä noudattaen.

3. Pyynnön esittänyt tuomioistuin voi liitteessä olevaa A-lomaketta käyttäen pyytää, että pyyntö täytetään noudattaen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön mukaista erityistä menettelyä. Pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen on noudatettava tällaista pyyntöä, jollei kyseinen menettely ole ristiriidassa pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön kanssa tai aiheuta merkittäviä käytännön vaikeuksia. Jos pyynnön vastaanottanut tuomioistuin ei jostain edellä mainitusta syystä johtuen noudata tällaista pyyntöä, sen on ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle tuomioistuimelle liitteessä olevaa E-lomaketta käyttäen.

4. Pyynnön esittänyt tuomioistuin voi pyytää pyynnön vastaanottanutta tuomioistuinta suorittamaan todisteiden vastaanottamisen viestintätekniikkaa, erityisesti video- ja teleneuvottelua käyttäen.

Pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen on noudatettava tällaista pyyntöä, jollei se ole ristiriidassa pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön kanssa tai aiheuta merkittäviä käytännön vaikeuksia.

Jos pyynnön vastaanottanut tuomioistuin ei jostain edellä mainitusta syystä johtuen noudata pyyntöä, sen on ilmoitettava asiasta pyynnön esittäneelle tuomioistuimelle liitteessä olevaa E-lomaketta käyttäen.

Jos pyynnön esittäneellä tai vastaanottaneella tuomioistuimella ei ole käytössään edellä mainittuja teknisiä välineitä, tuomioistuimet voivat keskinäisestä sopimuksesta ottaa ne käyttöön.”

7 Asetuksen N:o 1206/2001 14 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Henkilön kuulemista koskevaa pyyntöä ei täytetä, jos asianomainen henkilö vetoaa oikeuteen kieltäytyä todistamasta tai todistamiskieltoon

a) pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla; tai

b) pyynnön esittäneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, ja jos tällaisesta oikeudesta on ilmoitettu pyynnössä tai jos pyynnön esittänyt tuomioistuin on tarvittaessa vahvistanut ne pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen pyynnöstä.

2. Pyyntö voidaan jättää 1 kohdassa mainittujen perusteiden lisäksi täyttämättä ainoastaan jos

– –

d) 18 artiklan 3 kohdan mukaisesti pyydettyä vakuutta ei ole asetettu tai ennakkomaksua suoritettu 60 päivän kuluessa siitä, kun pyynnön vastaanottanut tuomioistuin on pyytänyt tällaista vakuuden asettamista tai ennakkomaksun suorittamista.

– –”

8 Saman asetuksen 18 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Pyynnön täyttäminen 10 artiklan mukaisesti ei saa johtaa maksujen tai kulujen korvaamista koskeviin vaatimuksiin.

2. Jos pyynnön vastaanottanut tuomioistuin sitä pyytää, pyynnön esittäneen tuomioistuimen on kuitenkin viipymättä huolehdittava seuraavien kulujen korvaamisesta:

– asiantuntijoille ja tulkeille maksetut palkkiot, ja

– 10 artiklan 3 ja 4 kohdan soveltamisesta aiheutuneet kulut.

Asianosaisen velvollisuuteen korvata lopullisesti nämä palkkiot ja kulut sovelletaan pyynnön esittäneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädäntöä.

3. Jos pyyntö koskee asiantuntijan lausuntoa, pyynnön vastaanottanut tuomioistuin voi ennen kuin se täyttää pyynnön, pyytää pyynnön esittänyttä tuomioistuinta asettamaan riittävän vakuuden tai suorittamaan riittävän ennakkomaksun korvattaviksi vaadittavista kuluista. Missään muussa tapauksessa ei vakuuden asettamista tai ennakkomaksun suorittamista voida asettaa pyynnön täyttämisen ehdoksi.

Vakuus on asetettava tai ennakkomaksu suoritettava osapuolten toimesta, jos pyynnön esittäneen tuomioistuimen jäsenvaltion lainsäädännössä niin säädetään."

Haagin yleissopimus

9 Haagin yleissopimuksella pyritään tehostamaan tuomioistuinten välistä yhteistyötä siviili- tai kauppaoikeudellisissa asioissa.

10 Haagin yleissopimuksen 14 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Pyydetyn toimenpiteen suorittamisesta ei saa vaatia mitään maksua eikä kulujen korvausta.

Oikeusapupyynnön vastaanottaneella valtiolla on kuitenkin oikeus vaatia pyytävältä valtiolta suoritus asiantuntijoille ja tulkeille maksetuista korvauksista sekä kuluista, jotka johtuvat pyynnön esittäneen valtion 9 artiklan 2 kappaleen mukaisesti pyytämän määrätyn muodon noudattamisesta.

Pyynnön vastaanottanut viranomainen valtiossa, jonka lainsäädännön mukaan asianosaisten on itse huolehdittava todisteiden esittämisestä, saa, milloin se ei voi itse ryhtyä pyydettyyn toimenpiteeseen, antaa tehtävän sopivan henkilön suoritettavaksi saatuaan siihen pyytävältä viranomaiselta suostumuksen. Suostumusta pyydettäessä on ilmoitettava arvio menettelystä aiheutuvista kuluista. Jos pyytävä viranomainen antaa suostumuksensa, sen on korvattava menettelystä aiheutuneet kulut; muuten se ei ole vastuussa kuluista."

Kansallinen oikeus

11 Oikeudenkäyntikuluista siviilioikeudellisissa asioissa 28.7.2005 annetun lain (ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; Dz. U. 2005, nro 167, järjestysnumero 1398), sellaisena kuin se on muutettuna, 85 §:ssä säädetään todistajalla olevasta mahdollisuudesta pyytää korvausta oikeudessa esiintymisestä aiheutuneista kuluista.

12 Oikeusministerin yleisten tuomioistuinten toiminnasta 23.2.2007 antaman asetuksen (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania Sądów powszechnych; Dz. U. 2007, nro 38, järjestysnumero 249) 101

§:n 4 momentissa säädetään kustannusten jakamisen periaatteista pyynnön vastaanottaneen ja pyynnön esittäneen tuomioistuimen välillä, ja siinä todetaan seuraavaa:

”Jos pyynnön vastaanottanut tuomioistuin on myöntänyt käsittelyyn osallistuville palkkion tai matkakorvauksen, tuomioistuimen on maksettava kyseiset kulut ennakkomaksuista, ja jos ennakkomaksua ei ole peritty, Skarb Państwan [Puolan valtiokonttori] talousarviovaroista ja tällaisessa tapauksessa sisällytettävä asiaan liittyviin asiakirjoihin pyynnön esittäneelle tuomioistuimelle osoitettu pyyntö kulujen korvaamisesta erillisiin säännöksiin sisältyvien kulujen määrittelemistä koskevien edellytysten mukaisesti.”

13 Oikeusministerin tuomioistuinten erityisistä toimenpiteistä kansainvälisiin suhteisiin liittyvissä kansainvälisissä siviili- ja rikosoikeudenkäynneissä 28.1.2002 antaman asetuksen (rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów w sprawach z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych; Dz. U. 2002, nro 17, järjestysnumero 164) 53 §:n mukaisesti oikeusavun antamiseen liittyvät kustannukset määritellään Puolan zlotyina. Puolan valtiokonttori kattaa nämä kustannukset. Pyynnön täyttämisen jälkeen tuomioistuin esittää vaatimuksen kulujen korvaamisesta Puolan valuuttana tai Puolan valuuttaa vastaavana määränä vaihdettavaa valuuttaa. Ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen mukaan kulujen korvaamista ei vaadita, jos kansainvälisessä sopimuksessa määrätään maksuttoman oikeusavun antamisesta.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

14 Weryński nosti kanteen Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieściassa entistä työnantajaansa Mediatel 4B spólka z o.o:ta vastaan saadakseen vahingonkorvausta kilpailukieltosopimuksen johdosta.

15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyysi tässä oikeudenkäynnissä 6.1.2009 Dublin Metropolitan District Courtia (Irlanti) kuulemaan todistajaa asetuksen N:o 1206/2001 perusteella. Pyynnön vastaanottanut tuomioistuin asetti kuitenkin todistajan kuulemisen ehdoksi sen, että pyynnön esittänyt tuomioistuin maksaa todistajalle hänelle Irlannin oikeuden nojalla myönnettävän 40 euron suuruisen todistajanpalkkion. Se pyysi 12.1.2009 päivätyllä kirjeellä puolalaista tuomioistuinta maksamaan mainitun määrän.

16 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin kyseenalaisti vaatimuksen oikeutuksen.

17 Asiassa käännyttiin tuloksetta asetuksen N:o 1206/2001 3 artiklan mukaisesti perustettujen puolalaisen ja irlantilaisen keskuselimen puoleen, joiden tarkoituksena on etsiä ratkaisuja ongelmiin, joita esiintyy todisteiden vastaanottamista koskevan pyynnön yhteydessä.

18 Pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen ja irlantilaisen keskuselimen mukaan asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 1 kohdassa oleva kielto periä mitään maksuja ei koske todistajanpalkkioita. Todistajilla on Irlannin oikeuden mukaan oikeus kulukorvaukseen. Tätä oikeutta sovelletaan käsiteltävässä asiassa, sillä kyseisen asetuksen 10 artiklan 2 kohdan mukaisesti todistajanlausunnon hankkimiseen sovelletaan vastaanottavan tuomioistuimen lainsäädäntöä. Koska asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 2 ja 3 kohdassa ei ole mitään säännöksiä todistajanpalkkion korvaamisesta, pyynnön vastaanottanut tuomioistuin voi vaatia pyynnön esittänyttä tuomioistuinta maksamaan tämän palkkion. Irlannin keskuselin tukeutuu väitteissään myös vastaavanlaiseen käytäntöön Englannissa ja Walesissa.

19 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mielestä pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen ja Irlannin keskuselimen näkemys on virheellinen.

20 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuodon mukaisesta tulkinnasta ilmenee, että yleisestä ”maksujen tai kulujen korvaamista” koskevien vaatimusten kiellosta on olemassa vain kolme hyväksyttävää poikkeusta. Luonteeltaan yleisenä normina kyseisen asetuksen 10 artiklan 2 kohtaa ei sovelleta pyynnön vastaanottaneen ja pyynnön esittäneen tuomioistuimen välisiin suhteisiin. Näin ollen vaikka Irlannin kansallisessa lainsäädännössä säädetään velvollisuudesta vaatia todistajanpalkkiota pyynnön esittäneeltä tuomioistuimelta, tätä säännöstä ei yhteisön oikeuden ensisijaisuusperiaatteen mukaisesti sovelleta käsiteltävässä asiassa. Asiantuntijoille ja tulkeille maksettujen palkkioiden tai pyynnön esittäneen tuomioistuimen pyytämän erityisen menettelyn (kyseisen asetuksen 10 artiklan 3 kohta) tai viestintätekniikan (saman asetuksen 10 artiklan 4 kohta) käytöstä aiheutuneiden kulujen lisäksi ei nimittäin ole mahdollista vaatia pyynnön esittänyttä tuomioistuinta korvaamaan mitään muita maksuja tai kuluja.

21 Tässä tilanteessa Sąd Rejonowy dla Warszawy Śródmieścia päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko pyynnön vastaanottaneella tuomioistuimella oikeus vaatia [asetuksen N:o 1206/2001] nojalla pyynnön esittäneeltä tuomioistuimelta ennakkomaksua todistajanpalkkiota varten tai korvausta kuullulle todistajalle maksetusta palkkiosta vai tuleeko pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen maksaa palkkio omista varoistaan?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta ja ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottaminen

22 Euroopan komissiolla on epäilyksiä unionin tuomioistuimen toimivallasta ja ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamisesta.

23 Se kiinnittää unionin tuomioistuimen huomion yhtäältä siihen, että ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen tuomioihin voidaan hakea muutosta ja että EY 68 artiklan 1 kohdan mukaan ainoastaan kansalliset tuomioistuimet, joiden ratkaisuihin ei kansallisen lainsäädännön mukaan saa hakea muutosta, voivat esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisukysymyksen saadakseen tulkinnan yhteisön toimielinten EY:n perustamissopimuksen IV osaston, jonka otsikkona on ”Viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka sekä muu henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvä politiikka”, perusteella toteuttamista toimista.

24 Toisaalta Euroopan komission mielestä kysymys asetuksen N:o 1206/2001 tulkinnasta ei selvästikään ole välttämätön pääasiassa annettavan ratkaisun kannalta ja koskee lisäksi tuomioistuinten hallinnollista toimintaa. Näin ollen tämä kysymys ei täytä edellytyksiä, jotka oikeuskäytännössä on asetettu ennakkoratkaisukysymysten tutkittavaksi ottamiseksi.

25 Vaikka nämä pohdinnat eivät olekaan varsinaisia oikeudenkäyntiväitteitä, unionin tuomioistuin pitää aiheellisena tutkia kysymyksen tutkittavaksi ottamisesta viran puolesta.

26 Mahdollisen unionin tuomioistuimen toimivallan puuttumisen suhteen on muistutettava, että ennakkoratkaisupyyntö koskee asetusta N:o 1206/2001, joka on annettu EY:n perustamissopimuksen IV osastossa olevien EY 61 artiklan c alakohdan ja EY 67 artiklan 1 kohdan nojalla.

27 Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty 23.7.2009 eli ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa. Tuona mainittuna päivänä voimassa olleen EY 68 artiklan mukaan olisi siis tullut ratkaista, voitiinko ennakkoratkaisupyyntöä esittänyttä tuomioistuinta pitää pääasiassa viimeisen asteen tuomioistuimena.

28 On kuitenkin huomattava, että EY 68 artikla on kumottu 1.12.2009 alkaen. Lissabonin sopimuksella kumottiin näin aiempi EY 68 artiklan 1 kohdassa määrätty ennakkoratkaisupyynnön esittämisoikeuden rajoitus, jota ei ole korvattu uudella rajoituksella. Viisumi-, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikan sekä muun henkilöiden vapaaseen liikkuvuuteen liittyvän politiikan alalla toteutettujen toimien tulkintaa koskeviin ennakkoratkaisukysymyksiin sovelletaan täten SEUT 267 artiklan mukaisia ennakkoratkaisupyyntöjä koskevia yleisiä sääntöjä. Näin ollen SEUT 267 artiklaa sovelletaan myös asetusta N:o 1206/2001 koskeviin pyyntöihin.

29 Lissabonin sopimuksella toteutetun ennakkoratkaisupyyntöjen esittämisoikeuden laajennuksen vuoksi myös ensimmäisen asteen tuomioistuimilla on nyttemmin tämä oikeus, kun kyse on EY:n perustamissopimuksen IV osaston alalla toteutetuista toimista.

30 SEUT 267 artiklan päämäärä luoda tehokas yhteistyö unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välille samoin kuin prosessiekonomian periaate puhuvat sen puolesta, että ennakkoratkaisupyynnöt, jotka alempien oikeusasteiden tuomioistuimet ovat esittäneet siirtymävaiheessa hieman ennen Lissabonin sopimuksen voimaantuloa ja jotka unionin tuomioistuin käsittelee vasta sen tultua voimaan, on otettava tutkittavaksi. Tutkimatta jättäminen johtaisi pelkästään siihen, että kansallinen tuomioistuin, joka on tällä välin saanut oikeuden esittää ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle, jättäisi saman ennakkoratkaisukysymyksen uudestaan, mikä johtaisi huomattaviin menettelyllisiin lisämuodollisuuksiin ja pääasian oikeudenkäynnin keston tarpeettomaan pidentymiseen.

31 Täten on katsottava, että unionin tuomioistuimella on 1.12.2009 lähtien toimivalta ratkaista ennakkoratkaisupyyntö, jonka on esittänyt sellainen tuomioistuin, jonka ratkaisuihin voidaan kansallisen lainsäädännön mukaan hakea muutosta, ja näin on silloinkin, kun ennakkoratkaisupyyntö on esitetty ennen mainittua päivämäärää.

32 Täten on katsottava, että vaikka nyt käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö ei sen esittämishetkellä täyttänyt EY 68 artiklan 1 kohdan edellytyksiä, tämä puute on korjattu kyseisen määräyksen kumoamisen ja unionin tuomioistuimen toimivallan vastaavan laajentamisen myötä.

33 Tässä tilanteessa on todettava, että unionin tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan ennakkoratkaisupyynnön.

34 Komission esiintuoma ensimmäinen tutkimatta jättämistä koskeva peruste liittyy siihen, ettei asetuksen N:o 1206/2001 tulkinta selvästikään ole tarpeen pääasiassa annettavan ratkaisun kannalta. Tämän suhteen on muistutettava, että olettamasta, jonka mukaan kansallisten tuomioistuinten esittämillä ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta, voidaan poiketa ainoastaan poikkeuksellisissa olosuhteissa eli silloin, kun on ilmeistä, että näissä kysymyksissä tarkoitettujen unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohteeseen (ks. mm. asia C-105/03, Pupino, tuomio 16.6.2005, Kok., s. I-5285, 30 kohta ja asia C-467/05, Dell'Orto, tuomio 28.6.2007, Kok., s. I-5557, 40 kohta).

35 Näin ollen asiassa on selvitettävä, onko unionin tuomioistuimelle esitetty kysymys tarpeen, jotta kansallinen tuomioistuin voi antaa ratkaisun SEUT 267 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetulla tavalla.

36 Ensimmäiseksi on huomautettava, että esitetyllä kysymyksellä pyritään selvittämään, onko todistajan kuulemista koskevan pyynnön esittäneen tuomioistuimen vastattava eräistä kustannuksista, jotka liittyvät todistajan kuulemiseen pyynnön vastaanottaneessa tuomioistuimessa.

37 Toiseksi on huomattava, että Puolan hallitus on istunnossa täsmentänyt, että todistajaa on kuultu tätä pyytäneen tuomioistuimen pyynnön mukaisesti mutta vasta sen jälkeen, kun kyseinen tuomioistuin maksoi 28.4.2009 pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen vaatimat 40 euroa. Irlanti on vahvistanut kirjallisissa huomautuksissaan tämän määrän maksamisen.

38 Vaikka edellä mainitusta suorituksesta ja todistajan kuulemisesta huolimatta esitetyllä ennakkoratkaisukysymyksellä on kiistatta edelleen merkitystä arvioitaessa suoritetun ennakkomaksun oikeudellista perustaa ja erityisesti suorituksen mahdollista palauttamista siinä tilanteessa, että se osoittautuu perusteettomaksi, ennakkoratkaisukysymykseen annettavalla vastauksella ei tästä huolimatta ole välitöntä vaikutusta ratkaisuun, joka annetaan Weryńskin ja Mediatel 4B spółka z o.o:n välisessä oikeudenkäynnissä, jossa on kyse kilpailukieltolausekkeen vuoksi myönnettävästä korvauksesta.

39 Kuten julkisasiamies kuitenkin huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa, valtaosa asetuksen N:o 1206/2001 tulkintapyynnöistä, joissa on kyse todistelusta, koskee pääasian oikeudenkäyntiä vain välillisesti. Ennakkoratkaisupyyntömenettelyssä annettava tulkinta olisi useissa tilanteissa mahdoton, jos ennakkoratkaisukysymyksellä oikeudenkäynnin ratkaisun kannalta olevalle merkitykselle asetettaisiin liian rajoittavia edellytyksiä.

40 Tämän suhteen on otettava huomioon tarve selventää kysymystä, joka on rajoittanut tuomioistuinten välistä yhteistyötä ja joka on jatkossakin tämän yhteistyön esteenä, ellei sitä ratkaista. Kyseisien jäsenvaltioiden tuomioistuimet sen paremmin kuin Puolan ja Irlannin keskuselimetkään eivät pääasiassa ole onnistuneet löytämään

ratkaisua. Tällaisessa tilanteessa ainoastaan unionin tuomioistuimen ratkaisulla mahdollistetaan se, että asetuksella N:o 1206/2001 täytetään tehokkaasti sille asetettu tehtävä myötävaikuttaa siviili- ja kauppaoikeudellisten oikeudenkäyntien yksinkertaistamiseen ja nopeuttamiseen.

41 Tämän vuoksi ainoastaan SEUT 267 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetun käsitteen antaa ratkaisu laajalla tulkinnalla voidaan välttää se, että lukuisat menettelylliset kysymykset – erityisesti kysymykset, joita ilmenee asetusta N:o 1206/2001 sovellettaessa – on jätettävä tutkimatta ja ettei unionin tuomioistuin voi niitä tulkita.

42 Tämä käsite on näin ollen ymmärrettävä siten, että se kattaa kokonaisuudessaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen antamaan tuomioon johtavan menettelyn, jotta unionin tuomioistuin voi arvioida kaikkien niiden unionin oikeuden menettelysäännösten tulkintaa, joita kansallisen tuomioistuimen on sovellettava antaakseen tuomionsa. Tämä käsite kattaa toisin sanottuna koko tuomionantomenettelyn, mukaan luettuna kaikki kysymykset, jotka liittyvät oikeudenkäyntikuluista vastaamiseen.

43 Komissio huomauttaa toisesta mahdollisesta perusteesta jättää ennakkoratkaisukysymys tutkimatta, että kansallisen tuomioistuimen esittämä kysymys liittyy sen hallinnolliseen toimintaan, eli jäsenvaltioiden tuomioistuinten väliseen yhteistyöhön siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa. Esitetty kysymys ei täten liity kyseisen tuomioistuimen lainkäytöllisen tehtävän täyttämiseen. Komissio korosti sitä seikkaa, että ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin toimii nyt käsiteltävässä asiassa hallintoviranomaisena sikäli kuin kyse on toisen jäsenvaltion tuomioistuimelle esitetyn todisteiden vastaanottamista koskevan pyynnön täytäntöönpanokustannuksista.

44 Tämän suhteen on muistutettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kansalliset tuomioistuimet voivat pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua ainoastaan silloin, kun niissä on vireillä oikeusriita ja kun niissä vireillä olevan menettelyn tarkoituksena on ratkaisun antaminen tuomiovaltaa käyttäen (ks. mm. asia C-447/00, Holto, määräys 22.1.2002, Kok., s. I-735, 17 kohta ja asia C-296/08 PPU, Santesteban Goicoechea, tuomio 12.8.2008, Kok., s. I-6307, 40 kohta).

45 Siitä huolimatta, ettei jäsenvaltioiden tuomioistuinten välinen yhteistyö todisteiden vastaanottamisessa väistämättä johdakaan ratkaisuun lainkäyttövaltaa käyttäen, todistajan kuuleminen tuomioistuimessa, mistä nyt käsiteltävässä asiassa on kyse, on kuitenkin toimi, joka toteutetaan tuomioistuinmenettelyssä, jonka on tarkoitus johtaa ratkaisun antamiseen lainkäyttövaltaa käyttäen. Todistajan kuulemisesta aiheutuneiden kulujen jakaminen on osa tätä menettelyä. Täten ennakkoratkaisukysymys on suorassa yhteydessä ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen lainkäytöllisen tehtävän täyttämiseen.

46 Koska mitään esitetyistä perusteista tutkimatta jättämiseksi ei hyväksytty, ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

47 Kansallinen tuomioistuin pyrkii kysymyksellään selvittämään, onko sen vastattava pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen kuulemalle todistajalle aiheutuneista kuluista joko ennakkomaksuna tai kulukorvauksena.

48 On syytä huomauttaa, että asetuksen N:o 1206/2001 1 artiklan 1 kohdan nojalla pääasian tosiseikat kuuluvat kyseisen asetuksen soveltamisalaan, sillä kyse on tilanteesta, jossa yhden jäsenvaltion tuomioistuin pyytää toisen jäsenvaltion toimivaltaista tuomioistuinta suorittamaan todisteiden vastaanottamisen. Todistajan kuuleminen mainitaan nimenomaisesti pyynnön kohteena kyseisen asetuksen 4 artiklan 1 kohdan e alakohdassa.

49 Asetuksen N:o 1206/2001 10 artiklan 2 kohdan mukaan pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen on täytettävä pyyntö oman jäsenvaltionsa lainsäädäntöä noudattaen. Irlannin oikeuden mukaan todistajalla on velvollisuus esiintyä oikeudessa vain silloin, kun hänelle ensin maksetaan kulukorvaus (korvaus matkakuluista). Kysymys koskee sen selvittämistä, kuuluuko velvollisuus vastata tästä korvauksesta pyynnön esittäneelle tuomioistuimelle vai sen vastaanottaneelle tuomioistuimelle.

50 Ensimmäiseksi on ratkaistava kysymys siitä, oliko pyynnön esittäneellä tuomioistuimella velvollisuus suorittaa pyynnön vastaanottaneelle tuomioistuimelle ennakkomaksu todistajanpalkkiota varten ja oliko pyynnön vastaanottaneella tuomioistuimella täten oikeus kieltäytyä todistajan kuulemisesta siihen asti, kunnes pyynnön esittänyt tuomioistuin on suorittanut tämän ennakkomaksun.

51 Asetuksen N:o 1206/2001 14 artiklassa säädetään perusteista, joiden nojalla edellä mainittu pyyntö voidaan evätä. Tämän artiklan 2 kohdan d alakohta koskee tilannetta, jossa pyynnön esittänyt tuomioistuin ei asettanut vakuutta tai suorittanut ennakkomaksua, joita on pyydetty kyseisen asetuksen 18 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Tämän jälkimmäisen säännöksen mukaan pyynnön vastaanottanut tuomioistuin voi ennen pyynnön täyttämistä pyytää ennakkomaksua asiantuntijanlausuntoa varten. Tässä säännöksessä ei kuitenkaan säädetä ennakkomaksun pyytämisestä todistajan kuulemista varten.

52 Kuten julkisasiamies toteaa ratkaisuehdotuksensa 45 kohdassa, todistajalle maksettavan palkkion asettaminen pyynnön täyttämisen ehdoksi voisi olla asetuksen N:o 1206/2001 14 artiklan mukaista ainoastaan siinä tapauksessa, ettei tuossa säännöksessä mainittujen tilanteiden luettelo ole tyhjentävä vaan ainoastaan esimerkinomainen.

53 Asetuksen N:o 1206/2001 14 artiklan 2 kohta puhuu kuitenkin tällaista tulkintaa vastaan. Tässä säännöksessä nimittäin säädetään, että henkilön kuulemista koskeva pyyntö ”voidaan jättää täyttämättä ainoastaan” tietyissä muissa kuin sen 1 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa. Lisäksi asetuksen N:o 1206/2001 11 perustelukappaleessa korostetaan, että asetuksen tehokkuuden varmistamiseksi olisi mahdollisuus kieltäytyä pyydettyjen todisteiden vastaanottamisesta rajoitettava tarkasti rajattuihin poikkeustapauksiin. Täten tällaisen pyynnön täytäntöönpanosta voidaan kieltäytyä ainoastaan perusteilla, jotka on lueteltu tyhjentävästi asetuksen 14 artiklassa.

54 Pyynnön vastaanottaneella tuomioistuimella ei täten ollut oikeutta asettaa todistajalle maksettavaa palkkiota varten suoritettavaa ennakkomaksua todistajan kuulemisen ehdoksi. Näin ollen pyynnön esittäneellä tuomioistuimella ei myöskään ollut velvollisuutta suorittaa tällaista ennakkomaksua.

55 Toiseksi on varmistuttava siitä, oliko pyynnön vastaanottaneella tuomioistuimella oikeus vaatia pyynnön esittänyttä tuomioistuinta korvaamaan todistajanpalkkio jälkikäteen.

56 Asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 1 kohdassa säädetään, että todisteiden vastaanottamista koskevan pyynnön täyttäminen ei saa johtaa maksujen tai kulujen korvaamista koskeviin vaatimuksiin. Tämän vuoksi ratkaisevaa on se, voidaanko myös todistajanpalkkioita pitää tässä säännöksessä tarkoitettuina maksuina tai kuluina.

57 Pyynnön vastaanottanut tuomioistuin on huomauttanut, että Irlannin oikeuden mukaan todistajien on esiinnyttävä oikeudessa todistajina vain silloin, kun heille on ensin maksettu kulukorvaus, jonka maksaminen kuuluu todistajan nimeävälle asianosaiselle eikä tuomioistuimelle. Kyse ei täten pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen mukaan ole oikeudenkäyntikuluista. Tämä mekanismi vastaa Irlannin siviilioikeudenkäynnin kontradiktorista luonnetta.

58 Tämän suhteen on kuitenkin täsmennettävä, että kulujen käsite on määriteltävä itsenäisesti unionin oikeuden mukaan, eikä se voi riippua kansallisen oikeuden mukaisesta luokittelusta. Asetuksella N:o 1206/2001 pyritään todisteiden vastaanottamista koskevien pyyntöjen nopeaan ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon, ja asetuksen hengen ja päämäärän vastaista olisi, jos kuluja koskeva kysymys riippuisi tämän käsitteen kansallisesta määritelmästä.

59 Asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 1 kohdassa käytetyistä ilmaisuista on todettava, että ”maksuilla” on ymmärrettävä tarkoitettavan tuomioistuimen omaa toimintaansa varten perimiä määriä, kun taas ”kuluilla” tarkoitetaan tuomioistuimen menettelyn puitteissa kolmansille, kuten asiantuntijoille tai todistajille, maksamia määriä.

60 Kuten julkisasiamies huomauttaa ratkaisuehdotuksensa 54 kohdassa, tällaista tulkintaa voidaan puolustaa systemaattisella argumentilla. Jos asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 1 kohta koskisi ainoastaan institutionaalisia kuluja, saman artiklan 2 kohdassa ei olisi tarpeen säätää poikkeuksena artiklan 1 kohdassa olevasta kiellosta asiantuntijakulujen korvaamisesta. Koska asiantuntijakuluja ei voida pitää institutionaalisina kuluina, ne jäisivät joka tapauksessa mainitun kiellon ulkopuolelle.

61 Tästä syystä asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kulujen käsitteeseen kuuluvat myös palkkiot, joita maksetaan pyynnön vastaanottaneen tuomioistuimen kuulemalle todistajalle.

62 Näiden kulujen korvaamisen suhteen on muistutettava, että asetuksen N:o 1206/2001 2, 7, 8, 10 ja 11 perustelukappaleen mukaan asetuksen tavoitteena on rajat ylittävän todisteiden vastaanottamisen yksinkertaisuus, tehokkuus ja nopeus. Sen, että jäsenvaltion tuomioistuin vastaanottaa todisteita toisessa jäsenvaltiossa, ei tule viivästyttää kansallisia oikeudenkäyntejä. Tästä syystä asetuksella N:o 1206/2001 luotiin kaikkia jäsenvaltioita – Tanskan kuningaskuntaa lukuun ottamatta – sitova järjestelmä, jolla pyritään poistamaan tällä alalla mahdollisesti ilmenevät esteet.

63 Pyynnön esittäneellä tuomioistuimella voi siis olla korvausvelvollisuus vain, jos tilanteeseen voidaan soveltaa jotakin asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan 2 kohdassa säädetyistä poikkeuksista.

64 Kyseisessä säännöksessä säädetään asiantuntijoille ja tulkeille maksettujen palkkioiden ja asetuksen N:o 1206/2001 10 artiklan 3 ja 4 kohdan soveltamisesta aiheutuneiden kulujen korvaamisesta. Asetuksen 10 artiklan 3 kohta koskee tilannetta, jossa pyynnön esittänyt tuomioistuin on pyytänyt, että pyyntö täytetään erityistä menettelyä noudattaen, ja 10 artiklan 4 kohta modernin viestintätekniikan käyttämistä todisteiden vastaanottamiseksi. Todistajanpalkkioita sitä vastoin ei tässä säännöksessä mainita.

65 Kuten lisäksi komissio on huomauttanut ja kuten julkisasiamieskin toteaa ratkaisuehdotuksensa 60 ja 61 kohdassa, myös asetuksen N:o 1206/2001 syntyhistoria puhuu todistajanpalkkioiden korvattavuutta vastaan. Asetuksen N:o 1206/2001 kuudennesta perustelukappaleesta ja 21 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että tämä asetus korvaa

Haagin yleissopimuksen. Tästä syystä myös Haagin yleissopimuksen merkityksellisiin määräyksiin voidaan tukeutua asetusta tulkittaessa.

66 Asetuksen N:o 1206/2001 18 artiklan sisältö vastaa Haagin yleissopimuksen 14 artiklaa, jonka 2 kappaleessa määrätään, että oikeusapupyynnön vastaanottaneella valtiolla on oikeus vaatia pyytävältä valtiolta suoritus asiantuntijoille ja tulkeille maksetuista korvauksista sekä kuluista, jotka johtuvat pyynnön esittäneen valtion kyseisen yleissopimuksen 9 artiklan 2 kappaleen mukaisesti pyytämän määrätyn muodon noudattamisesta.

67 Tässä yhteydessä on muistettava, että Haagin yleissopimuksella muutettiin Haagissa 1.3.1954 allekirjoitetun riita-asiain oikeudenkäyntiä koskevan yleissopimuksen 16 artiklan sanamuotoa, jossa määrättiin vielä nimenomaisesti, että todistajanpalkkiot on periaatteessa korvattava. Haagin yleissopimuksesta laaditusta selitysmuistiosta käy ilmi, että niiden tapausten lukumäärää, joissa kulujen on määrä olla korvattavia, pyrittiin supistamaan tietoisesti verrattuna 1.3.1954 tehdyssä Haagin yleissopimuksessa määrättyihin korvattaviin kuluihin. Tämän vuoksi todistajanpalkkioiden korvaamisesta on tietoisesti luovuttu nimenomaan niiden yleisesti vähäisen määrän takia.

68 Se seikka, että asetuksessa N:o 1206/2001 toistetaan Haagin yleissopimuksen 14 artiklan sanamuoto, puhuu täten todistajanpalkkioiden korvaamista koskevaa periaatetta vastaan. Mainitun asetuksen 18 artiklan 1 kohdan nojalla näitä kuluja ei siten ole korvattava jälkikäteen.

69 Tässä tilanteessa esitettyyn kysymykseen on vastattava niin, että asetuksen N:o 1206/2001 14 ja 18 artiklaa on tulkittava siten, että pyynnön esittäneellä tuomioistuimella ei ole velvollisuutta maksaa pyynnön vastaanottaneelle tuomioistuimelle ennakkomaksua todistajanpalkkiota varten eikä korvata jo kuullun todistajan palkkiota.

Oikeudenkäyntikulut

70 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Jäsenvaltioiden tuomioistuinten välisestä yhteistyöstä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa tapahtuvassa todisteiden vastaanottamisessa 28.5.2001 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1206/2001 14 ja 18 artiklaa on tulkittava siten, että pyynnön esittäneellä tuomioistuimella ei ole velvollisuutta maksaa pyynnön vastaanottaneelle tuomioistuimelle ennakkomaksua todistajanpalkkiota varten eikä korvata jo kuullun todistajan palkkiota.

Allekirjoitukset